

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Кричківської Оксани Василівни

на дисертаційне дослідження **Жунхао ЧЕНЯ**

«Формування управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти в умовах змішаного навчання»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дисертаційного дослідження

В умовах модернізації та цифрової трансформації вищої освіти в Україні, зростання уваги до компетентнісного та практико-орієнтованого підходів у підготовці педагогічних кадрів, а також активного впровадження змішаного навчання, проблема формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури набуває особливої значущості. Сучасний учитель фізичної культури є не лише фахівцем у галузі фізичної культури, а й організатором освітнього процесу, здатним планувати, координувати, контролювати та управляти педагогічною діяльністю в умовах змінного освітнього середовища.

Дисертаційне дослідження Жунхао Ченя відповідає сучасним тенденціям розвитку педагогічної науки, які орієнтовані на формування професійно-управлінських компетентностей майбутніх вчителів фізичної культури як складової їхньої професійної готовності. Обґрунтовано, що формування фахівця-управлінця фізичної культури у закладі вищої освіти слугує невід'ємною складовою освітнього процесу, де за безперервного навчання уможливлене освоєння практико-орієнтованих управлінських знань, умінь та навичок. Управлінську діяльність майбутніх вчителів фізичної культури розглянуто як їхню особистісну здатність ефективно використовувати власні ресурси для досягнення запланованих освітніх результатів. Основними фаховими управлінськими якостями майбутнього вчителя визначено набуті у закладах вищої освіти професійно-управлінські знання, його вміння організовувати та координувати навчання учнів, приймати ефективні рішення, ефективно здійснювати комунікацію, впроваджувати в освітній процес управлінські інновації, розвивати управлінські здібності серед здобувачів й навички використання у роботі новаційно-практичного досвіду та ін.

Водночас актуальність теми пов'язана з тим, що спочатку пандемічні обмеження, а нині війна в Україні спричинили зміну моделей навчання. Запровадження змішаного навчання убезпечило безпеку життя та здоров'я здобувачів освіти, відтак зросла відповідальність вчителя, так як зросла потреба у педагогах, котрі б миттєво приймали виважені управлінські рішення відповідно сучасних підходів до навчання та вимог, що ставляться до створення належного здоров'язбережувального освітнього середовища.

Здійснення аналізу наукової літератури дисертантом підкреслило важливість спрямування підготовки здобувачів освіти в умовах змішаного навчання на формування управлінської компетентності та розвиткові стійкої мотивації до її набуття у закладах вищої освіти, які не сповна описані у наукових

добробках вітчизняних і закордонних науковців, тому окреслена проблема, що стосується фахівців даної спеціальності, залишається недостатньо розкритою.

Актуальність теми дослідження аргументовано доведена автором шляхом виявлення низки суттєвих суперечностей, що мають місце у підготовці студентів до управлінської діяльності в умовах традиційної та змішаної організації навчання, підтверджується нормативно-правовими документами України, а також міжнародними і європейськими інтеграційними освітніми положеннями, пов'язаними з підготовкою вчителів та їх цифровим навчанням. Заклади вищої освіти, у зв'язку з цим, постають перед завданням оновлення змісту, форм, методів і педагогічних умов професійної підготовки, спрямованої на формування управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури.

Отож, запропонована до розгляду науково-дослідницька робота Чень Жунхао, що присвячена проблемі формування педагога-лідера в закладі вищої освіти, є актуальною, своєчасною та соціально значущою, оскільки спрямована розкрити сутність формування в умовах змішаного навчання у закладах вищої освіти управлінської компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми «Професійне зростання педагога закладу освіти: фундаментальні, теоретико-технологічні та практико-орієнтовані аспекти» науково-дослідної роботи кафедри освітології і педагогіки Західноукраїнського національного університету (державний реєстраційний номер 0121U110855). Тему дослідження затверджено на засіданні кафедри освітології і педагогіки (протокол №6 від 19.12. 2024 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Достовірність і валідність наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, забезпечено комплексним аналізом вітчизняних і закордонних наукових та науково-методичних джерел, чітко визначеним концептуальним категорійно-понятійним апаратом, використанням комплексу теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження, логічно-організованим педагогічним експериментом, проведеним упродовж 2021–2025 років, застосуванням методів математичної статистики, зокрема критерію Фішера, для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов і структурно-функціональної моделі.

Автором проаналізовано значну кількість наукових джерел (460 найменувань), що дало змогу ґрунтовно визначити ключові поняття дослідження, обґрунтувати теоретичні підходи (компетентнісний, особистісно-орієнтований, системно-діяльнісний, конструктивний, міждисциплінарний та ін.) і визначити специфіку формування управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

Результати дисертаційного дослідження відображено у 13 наукових публікаціях автора (з яких 11 одноосібних), зокрема в 6 статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України категорії «Б», а також у 7 публікаціях апробаційного характеру, представлених у матеріалах міжнародних і регіональних науково-практичних конференцій, що свідчить про належний рівень наукового підтвердження результатів дослідження.

Дисертація складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 295 сторінок, з яких основний текст викладено на 187 сторінках. Робота містить 11 рисунків і 25 таблиць.

Достовірність результатів та їх наукова новизна

До найбільш значущих наукових результатів треба віднести те, що дисертантом вперше визначенні та теоретично-обґрунтуванні педагогічні умови формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти в умовах змішаного навчання, розроблено методику їхньої реалізації в процесі професійної підготовки, розроблено структурно-функціональну модель формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури як сукупність стратегічного, концептуально-методичного та критеріально-діагностичного блоків, що сприяють відстеженню динаміки формування управлінської компетентності у здобувачів вищої освіти, уточнено компоненти, критерії, показники і рівні даного формування у майбутніх педагогів, створено авторську Програму формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури, систематизовано та узагальнено досвід експериментальних закладів вищої освіти з підготовки майбутніх учителів фізичної культури до управлінської діяльності.

Нам імпонує, що аспірантом Чень Жунхао удосконалено змістове наповнення і сутність понять «фізична культура у сфері освіти», «майбутній вчитель фізичної культури», «управлінська компетентність», «професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до управлінської діяльності», «змішане навчання»; обґрунтовано критерії і рівні сформованості управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти в умовах змішаного навчання.

Втім подальшого розвитку набули змістове наповнення професійної підготовки із формування у майбутніх учителів фізичної культури управлінської компетентності; форми і методи організації навчання з метою формування даної компетентності у здобувачів вищої школи за змішаного навчання.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні авторської Програми формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури в освітній процес залучених до експерименту закладів вищої освіти шляхом оновлення змісту фахових дисциплін і посилення між ними міждисциплінарних зв'язків, авторського факультативу «Управлінська компетентність як важлива складова професійного становлення педагога», комплексу інтелект-карт з вивчення дисципліни «Педагогіка», упровадження технологій змішаного навчання та діагностичного інструментарію оцінювання рівня сформованості управлінської компетентності у студентів.

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка про впровадження від

26 серпня 2025 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження від 23 вересня 2025 р.), Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (довідка про впровадження від 25 вересня 2025р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому та ідентичності основних положень дисертації

У першому розділі «Теоретичні основи формування управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури» розкрито теоретичні засади формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури, уточнено концептуально-категоріальний апарат дослідження, обґрунтовано методологічні підходи до професійної підготовки в умовах змішаного навчання, а також послідовно обґрунтовується необхідність переосмислення професійної підготовки педагогів з огляду на сучасні суспільні та освітні трансформації, що висувають нові вимоги до фахівця.

Суттєвим здобутком розділу є уточнення поняттєво-категоріального апарату дослідження та розкриття змісту базових дефініцій. Управлінська компетентність трактується не як механічна сукупність знань, умінь і навичок, а як стійка інтегративна якість особистості, що формується впродовж безперервного професійного становлення та забезпечує готовність до самостійного й відповідального розв'язання організаційно-управлінських завдань у межах чинного нормативно-правового поля. Такий підхід дозволив аспіранту розглядати її як складну систему взаємопов'язаних мотиваційних, когнітивних, діяльнісних і ціннісних компонентів. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури подається як багаторівнева структура, зорієнтована на європейські стандарти освіти та інтеграцію сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому контексті формування управлінської компетентності постає органічною складовою загальної моделі професійної освіти, що забезпечує цілісність і практичну спрямованість підготовки бакалаврів.

Окрему увагу в розділі приділено особливостям розвитку управлінських умінь в умовах змішаного навчання, де поєднуються традиційні та цифрові формати освітньої взаємодії. Підкреслюється роль викладача у наповненні навчальних дисциплін управлінським змістом, використанні практико-орієнтованих завдань і цифрових платформ, зокрема Moodle, що дозволяють моделювати реальні професійні ситуації та формувати досвід прийняття управлінських рішень. У роботі акцент робиться на значущості інформаційно-цифрової складової управлінської компетентності, яка забезпечує ефективне використання ІКТ у професійній діяльності.

Другий розділ «Обґрунтування педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання» присвячено обґрунтуванню педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти в умовах змішаного навчання, що засвідчує перехід від концептуального аналізу до практико-орієнтованого проектування освітнього процесу. Автор послідовно вибудовує дослідження як цілісну систему, у якій теоретичні засади поєднуються з технологічними механізмами реалізації та

діагностичними інструментами оцінювання результатів. Такий підхід демонструє прагнення не лише описати феномен управлінської компетентності, а й створити ефективну модель її цілеспрямованого формування в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Розділ вирізняється чіткою структурованістю, внутрішньою логікою викладу та орієнтацією на практичне впровадження запропонованих рішень.

Вагомим теоретико-методичним кроком є визначення ключових структурних компонентів управлінської компетентності – мотиваційно-ціннісного, когнітивного, професійно-діяльнісного та рефлексивно-розвивального. Їх виокремлення відповідає принципам компетентнісного підходу та відображає багатовимірність професійного становлення майбутнього педагога. Зазначені складники охоплюють як внутрішні характеристики особистості – систему цінностей, мотивацію, здатність до самоаналізу й самовдосконалення, – так і зовнішні прояви професійності, що виявляються у знаннях, уміннях, навичках, а відтак у практичній діяльності. Особливої уваги заслуговує включення рефлексивно-розвивального компонента, який акцентує ідею безперервного професійного зростання та здатності майбутнього вчителя до критичного осмислення власного досвіду. Запропонована дисертантом система критеріїв і рівнів сформованості управлінської компетентності забезпечує методичну узгодженість моделі.

Суттєвим здобутком розділу є обґрунтування комплексу педагогічних умов, які забезпечують ефективність формування управлінської компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Чень Жунхао переконливо доводить необхідність створення мотиваційно-ціннісного освітнього простору, що сприяє активній, суб'єктній позиції здобувачів вищої освіти, а також широкого застосування практико-орієнтованих форм роботи, що моделюють реальні управлінські ситуації. Поєднання компетентнісного, системно-діяльнісного, акмеологічного та ін. підходів свідчить про багатогранність дослідження.

Запропонована структурно-функціональна модель, представлена стратегічним, концептуально-методичним і критеріально-діагностичним блоками, демонструє цілісність авторського бачення: вона враховує соціальний запит, окреслює технологію реалізації педагогічних умов в освітній процес студентів та відображає інструменти вимірювання результативності. У сукупності це дозволяє розглядати другий розділ як теоретично обґрунтовану й практично значущу основу для впровадження ефективної системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до управлінської діяльності в умовах змішаного навчання.

Третій розділ «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури за змішаного навчання у закладах вищої освіти» представляє організацію та результати педагогічного експерименту, аналізує ефективність розроблених педагогічних умов і моделі та підтверджує їх позитивний вплив на рівень формування управлінської компетентності. Основна увага у третьому розділі дисертаційного дослідження приділена експериментальній перевірці ефективності визначених педагогічних умов та розробленої структурно-функціональної моделі формування

управлінської компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Її зміст має виразну практико-орієнтовану спрямованість і відображає перехід від теоретико-методичного обґрунтування проблеми до її емпіричної апробації в реальному освітньому процесі. Дисертантом чітко окреслено логіку дослідницької роботи, визначено мету, завдання, етапи експерименту, що забезпечило системність і наукову верифікованість отриманих результатів. У структурі експерименту виокремлено теоретично-пошуковий, констатувальний, формувальний та підсумковий етапи, що дозволило послідовно простежити початковий стан підготовленості студентів, реалізувати авторську методику та здійснити підсумкове порівняння динаміки змін.

Під час дослідження було визначено склад експериментальних і контрольних груп, дібрано комплекс діагностичних методик і забезпечено однакові організаційні умови для об'єктивності результатів. Достовірність експериментальних даних забезпечувалася застосуванням комплексу методів збору й аналізу інформації: анкетування, тестування, педагогічного спостереження, експертного оцінювання, аналізу результатів навчальної діяльності та статистичної обробки отриманих під час експерименту даних. Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального зрізів засвідчив суттєве зростання рівня сформованості управлінської компетентності у студентів експериментальних груп за всіма визначеними критеріями – мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивним. Зафіксовано збільшення частки здобувачів освіти із високим і достатнім рівнями підготовленості та відповідне зменшення низького рівня, що підтверджує ефективність запропонованого діагностичного інструментарію та порівняно високу сформованість в умовах змішаного навчання управлінської компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури експериментальних груп.

Стиль і мова дисертації

Дисертація написана науковим, академічно коректним стилем, чітко структурована, демонструє внутрішню узгодженість та завершеність. В цілому заслуговує позитивної оцінки логічність викладу змісту основних положень дисертаційного дослідження, що відповідає паспорту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, відповідно сама наукова робота є завершеним дослідженням.

Дотримання вимог академічної доброчесності

Аналіз дисертаційного дослідження Чень Жунхао підтвердив дотримання ним принципів академічної доброчесності. Порушень, пов'язаних із плагіатом, самоплагіатом, фабрикацією чи фальсифікацією, не виявлено. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, а її основні результати повною мірою відображені у наукових публікаціях автора. У публікаціях, опублікованих у співавторстві (стаття та тези написані у співавторстві з науковим керівником), чітко окреслено особистий внесок дисертанта, що нормативно відповідає академічній прозорості. Дисертант у роботі дотримується етики цитування у тексті використаних наукових джерел та стандарту з оформлення бібліографічних посилань.

Підтверджуємо високий рівень академічної доброчесності дисертаційного дослідження та самого здобувача.

Дискусійні положення та побажання щодо вдосконалення змісту дисертації

Дискусійні положення та побажання щодо вдосконалення змісту дисертації

Водночас, незважаючи на загалом високий науковий рівень дисертаційного дослідження Чень Жунхао, певні питання потребують уточнення:

1. Обсяг експериментальної частини в основному тексті дисертації доцільно було б розширити, перенісши окремі теоретичні напрацювання у додатки дисертації.

2. На нашу думку, доцільно розширити експериментальну вибірку, що дало б змогу підвищити рівень репрезентативності та обґрунтованості отриманих результатів, а також забезпечити ширші можливості для їх узагальнення. Залучення більшої кількості учасників сприяло б зменшенню впливу випадкових чинників, підвищенню статистичної надійності висновків і дало б змогу точніше простежити виявлені тенденції.

3. Доцільним є поглиблений аналіз використаних у дисертаційній роботі іншомовних літературних джерел, що дозволяє більш глибоко проаналізувати шляхи формування управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури закордоном, а також зміцнити теоретичну основу дослідження.

4. З метою посилення практичної спрямованості роботи логічним було б розглянути шляхи адаптації здобутих результатів для вдосконалення підготовки майбутніх фахівців педагогічного профілю інших спеціальностей.

Разом з тим, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та не заперечують наукової цінності дисертаційного дослідження Чень Жунхао.

Загальні висновки

Дисертаційна робота «Формування управлінської компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти в умовах змішаного навчання», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, є завершеним, цілісним і самостійним дослідженням та відповідає вимогам сформульованим у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу МОН України № 40 від 12.01. 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07. 2019 р.), що дає підстави для присудження Чень Жунхао ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнського національного університету

Оксана КРИЧКІВСЬКА

